

Valorizácia potenciálu aktivít cestovného ruchu v strediskách rekreačnej oblasti Chopok – juh

PaedDr. Bohuslava Gregorová

Katedra geografie, geológie a krajinskej ekológie, Tajovského 40, Banská Bystrica, 974 01

bohuslava.gregorova@umb.sk, 048/446 73 08

Abstrakt

Rekreačná oblasť Chopok – juh sa nachádza v Nízkych Tatrách, ktoré patria z hľadiska cestovného ruchu k najatraktívnejším pohoriam Slovenska. Tvorí ju rekreačné strediská Horná Lehota, Krpáčovo, Bystrá, Mýto pod Ďumbierom, Tále, Mlynná dolina a Chopok – juh. V príspevku valorizujeme potenciál týchto stredísk na vykonávanie vybraných rekreačných aktivít. Rekreačné strediská kategorizujeme podľa toho, či majú základný, priemerný, dobrý, alebo vysoký potenciál na rozvoj aktivít cestovného ruchu.

Kľúčové slová: Rekreačná oblasť. Chopok – juh. Nízke Tatry. Valorizácia. Potenciál.

Abstract

Recreation area Chopok – juh is located in the mountain Nízke Tatry, which belongs to the most attractive mountains of Slovakia in terms of tourism. It consists of recreation centers Horná Lehota, Krpáčovo, Bystrá, Mýto pod Ďumbierom, Tále, Mlynná dolina and Chopok – juh. In the article we valorize potential of these centers for practice of selected recreational activities. We categorize recreational centers according to whether they have basic, average, good or high potential for the development of these tourism activities.

Key words: Recreation area. Chopok – juh. Mountain Nízke Tatry. Valorization. Potential.

Úvod

Nízke Tatry patria k najatraktívnejším a zároveň aj k najnavštevovanejším pohoriam Slovenska. Cestovný ruch, jeho aktivity, ako aj infra a supraštruktúra sú však nerovnomerne rozvinuté a lokujú sa predovšetkým na severnú a južnú stranu masívu Chopku. K najdôležitejším faktorom determinujúcim súčasný stav cestovného ruchu v pohorí patria historické, dopravné, kultúrne, politicko-spoločenské a sociálno-ekonomické podmienky (Gregorová, 2010).

V príspevku predstavíme najrozvinutejšiu lokalitu cestovného ruchu južnej strany Nízkych Tatier – rekreačnú oblasť Chopok – juh. Rekreačné strediská, ktoré sa v nej nachádzajú, sú špecifické svojim prírodným prostredím, charakterom rekreačnej zástavby a ostatnými socioekonomickými atraktivitami, determinujúcimi diapazón aktivít cestovného ruchu. Na základe valorizácie analyzujeme potenciál jednotlivých stredísk cestovného ruchu rekreačnej oblasti Chopok - juh na rozvoj vybraných rekreačných aktivít.

Cieľ práce a metódy výskumu

Cieľom príspevku je valorizovať potenciál stredísk v rekreačnej oblasti Chopok – juh na vykonávanie aktivít cestovného ruchu v zimnej aj letnej sezóne.

Ako už vyplýva z definovaného cieľa práce, nosným metodickým postupom bude valorizácia, ktorá predstavuje komplex matematických, štatistických, kartografických, kartometrických a GIS metód, doplnených o terénny výskum.

Valorizáciu vypracujeme pomocou balového hodnotenia, založeného na valorizovaných znakoch a im priradených balových hodnotách. Balové hodnotenie je najčastejšie používaným metodickým postupom valorizácie (Sláviková, 1977; Mariot, 1983; Čuka, 2007; Plesník, 2008). Jeho princíp spočíva vo výbere (valorizovaných) znakov, ktorým priradíme isté charakteristiky a tie ohodnotíme počtom bodov podľa ich kvality. V našom prípade sme výber znakov podriadili typu aktivít cestovného ruchu, na vykonávanie ktorých hodnotíme potenciál stredísk cestovného ruchu. Osobitne sme vyberali znaky pre zimnú aj letnú turistickú sezónu (viď tab. č. 1 a 2). Aktivity v zimnej sezóne tvoria najmä zjazdové a klasické lyžovanie, skialpinizmus, snowboarding. Rekreačné aktivity letnej sezóny sú podstatne pestrejšie a my k nim zaraďujeme: horskú turistiku, cykloturistiku, pobyt v horskom prostredí, pobyt na vidieku, chatárstvo, chalupárstvo, zber lesných plodov, poznávanie kultúrno-historických pamiatok a ľudových tradícií, ako aj šport (golf, tenis, jazda na koni, lezenie po lanových prekážkach vo vzduchu) či pobyt pri vode a vodné športy. Jednotlivé rekreačné aktivity majú rozdielny význam pre rozvoj cestovného ruchu v strediskách, preto na odlíšenie ich dôležitosti sa v hodnotení používa iný súbor hodnôt, teda váhy. Pokiaľ je daný valorizovaný znak charakteristikou nosnej rekreačnej aktivity, jeho kvalitu sme hodnotili číslami v intervale 6, 4, 2, 1 resp. 6, 4, 0. Pokiaľ bola daná rekreačná aktivita menej podstatná, valorizovaný znak hodnotíme v intervale 4, 2, 1. Podľa počtu získaných bodov následne kategorizujeme rekreačné priestory stredísk cestovného ruchu na tie, ktoré majú na vykonávanie jednotlivých aktivít cestovného ruchu:

- základný potenciál,

- priemerný potenciál,
- dobrý potenciál,
- vysoký potenciál (Regionalizácia cestovného ruchu v SR, 2005).

Tab. č. 1 Zoznam valorizovaných znakov v strediskách pre zimnú sezónu

Valorizované znaky	Valorizované znaky
Sklon svahov	Počet dní so snehom
Expozícia svahov	Dĺžka trvania lyžiarskej sezóny
Prevýšenie v lyžiarskom stredisku	Vyhliadky zo zjazdovky
Dĺžka spádnice	Dostupnosť lyžiarskeho strediska
Šírka zjazdoviek	Dostupnosť zjazdoviek z najbližšej obce
Celková dĺžka zjazdoviek v lyžiarskom stredisku	Premávanie ski busu do lyžiarskeho strediska
	Počet horských dopravných zariadení
Počet zjazdoviek	Kapacita horských dopravných zariadení
Bežecké lyžiarske stopy	Kapacita parkovísk v lyžiarskom stredisku

Zdroj: vlastné spracovanie

Tab. č. 2 Zoznam valorizovaných znakov v strediskách pre letnú sezónu

Valorizované znaky	Valorizované znaky
Priemerná členitosť reliéfu	Kvalita prístupovej cesty do strediska
Prevýšenie terénu	Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach
Rozloha vodných plôch v stredisku	Počet miest v stravovacích zariadeniach
Využitie vodnej plochy	Počet konferenčných miest v stredisku
Dĺžka vodných tokov v stredisku	Počet rozostavaných zariadení CR
Druh povrchových vôd v stredisku	Úroveň infra a supraštruktúry v stredisku
Lesnatosť územia	Dĺžka značených turistických chodníkov
Zdravotný stav lesa	Dĺžka značených cyklistických chodníkov
Počet vyhliadkových bodov	Ponuka športových a relaxačných služieb
Druh chráneného územia v stredisku	Počet projektov cestovného ruchu v stredisku
Početnosť kultúrohistorických pamiatok	Špeciálne atraktivity v stredisku
Druh kultúrohistorickej atraktivity	Konanie kultúrnych podujatí v stredisku
	Počet odpadkových košov
Dostupnosť pamiatok z centra strediska peši	Znečistenie prírody

Zdroj: vlastné spracovanie

Vymedzenie rekreačnej oblasti Chopok – juh a stredísk cestovného ruchu

Rámcové vymedzenie rekreačnej oblasti sme vyhotovili na podklade turistických máp Chopok – Čertovica v mierke 1:25 000 a Chopok v mierke 1:50 000. Vďaka nim sme získali základnú predstavu o prírodných atraktivitách, rozložení turistických trás a lokalizácii infraštruktúry i supraštruktúry cestovného ruchu. Exaktnú delimitáciu rekreačnej oblasti sme však vypracovali na podklade vojenských topografických máp v mierke 1:25 000, konkrétne to boli mapové listy M-34-112-A-a, M-34-112-A-b, M-34-112-A-c, M-34-112-A-d a napokon M-34-112-C-a. Delimitáciu sme ešte verifikovali terénnym výskumom.

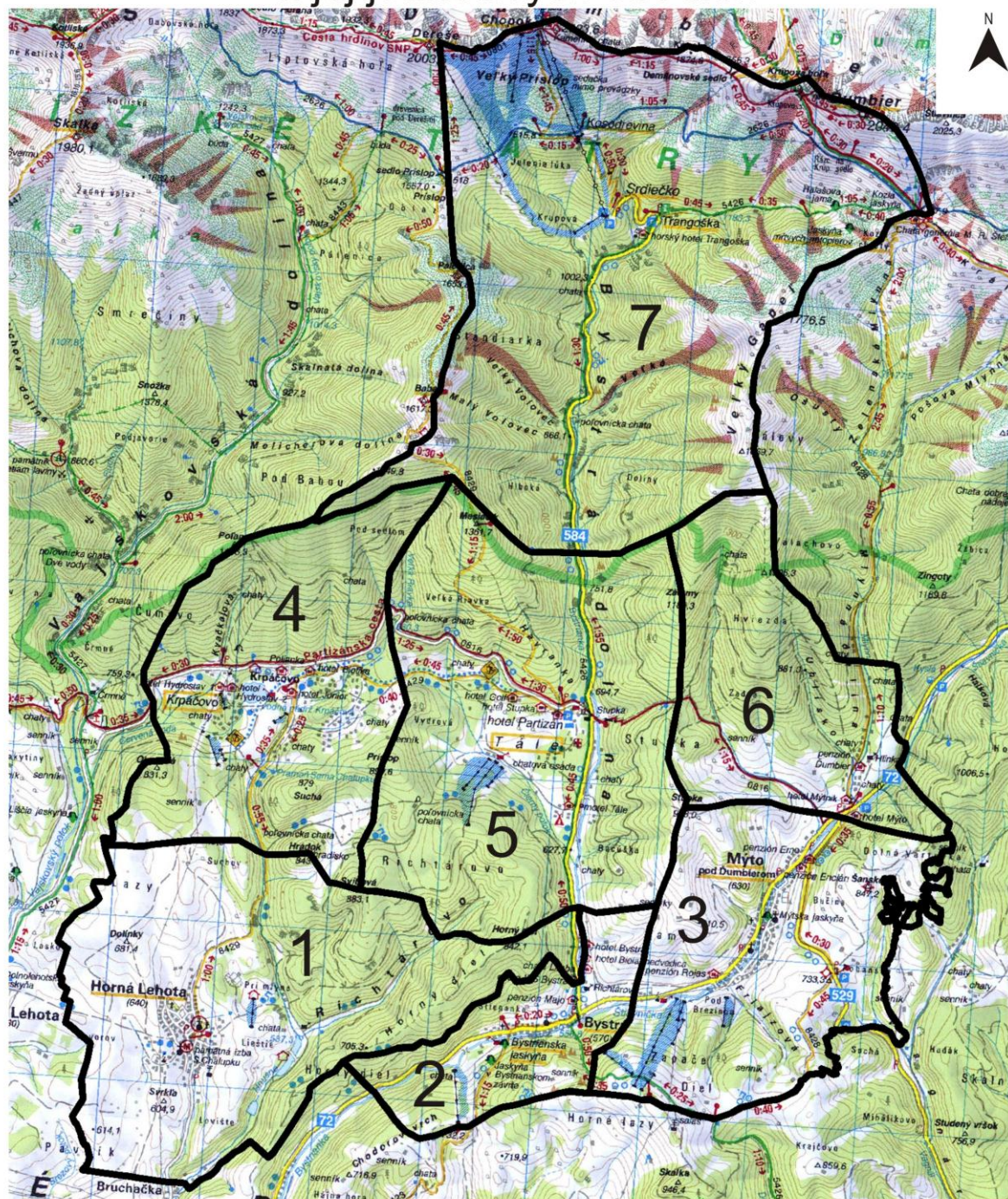
Jadro rekreačnej oblasti tvorí južná strana masívu Chopku, Bystrá dolina s Tálami a Krpáčovom, ohraničená chrbáticami bočných rázsoch hlavného hrebeňa (Príslop 1 557 m n. m., Pálenica 1 653 m n. m. a Baba 1 617 m n. m. zo západu, Veľký Gápeľ 1 776 m n. m. z východu). Južná časť rekreačnej oblasti klesá až na úpätie Chopku do Horehronského podolia, resp. do jeho častí Bystrianskeho podhoria a Breznianskej kotliny.

Administratívne gro územia spadá do katastrov obcí Horná Lehota, Bystrá a Mýto pod Ďumbierom. Keďže hranice katastrov úplne nerešpektujú prírodné špecifiká resp. rozloženie infraštruktúry cestovného ruchu v priestore, niektoré úseky sme museli spresniť a poopraviť na úkor susedných katastrov, a síce Dolnej Lehoty, Valaskej a Brezna. Takto vytýčený priestor predstavuje funkčné vymedzenie rekreačnej oblasti Chopok – juh vo vzťahu k aktívne sa rozvíjajúcemu cestovnému ruchu (viď mapa č. 1).

Pre potreby valorizácie sme rekreačnú oblasť rozčlenili na strediská cestovného ruchu. Rešpektovali sme pritom jednak celistvosť jednotlivých rekreačných priestorov stanovených prírodnými špecifikami tohto územia, ako aj charakter rekreačnej zástavby, komunikačné pomery a percepciu rekreačných stredísk.

Strediskami cestovného ruchu (viď mapa č. 1) sú jednak intravilány jednotlivých obcí – Horná Lehota, Bystrá, Mýto pod Ďumbierom a potom časti extravilánov charakteristické individuálnou rekreačnou výstavbou doplnenou hotelmi, penziónmi a pod. (Mlynná dolina), prípadne supraštruktúrou v podobe vlekov, lanoviek i zjazdoviek – Krpáčovo, Tále. Špecifikom je rekreačné stredisko Chopok – juh zahŕňajúce časť hlavného hrebeňa Nízkyh Tatier (od Derešov 2 003 m n. m. po Chatu generála M. R. Štefánika 1 727 m n. m.) so svojou infraštruktúrou v podobe horských chát a lyžiarske stredisko Chopok – juh v línii Chopok – Kosodrevina – Srdiečko.

Mapa č. 1 Vymedzenie rekreačnej oblasti Chopok - juh
a jej jednotlivých stredísk

Mierka

1:50 000

0 0,5 1 1,5 2 km

Legenda

— Hranica rekreačného strediska

1 Horná Lehota	4 Krpáčovo	7 Chopok - juh
2 Bystrá	5 Tále	
3 Mýto pod Ďumbierom	6 Mlynná dolina	

Autor: PaedDr. Bohuslava Gregorová

Valorizácia potenciálu aktivít cestovného ruchu v strediskách rekreačnej oblasti Chopok – juh

Ako sme už naznačili v metodike, určili sme si súbor rekreačných aktivít, ktoré majú najvyšší dlhodobý potenciál na rozvoj v rekreačnej oblasti. V závislosti od rekreačných aktivít sme stanovili valorizované znaky, zadefinovali ich charakteristiky a tie sme následne bodovo hodnotili podľa toho, akú úroveň a kvalitu dosahujú v tom ktorom rekreačnom stredisku.

Najskôr sme hodnotili čiastkové potenciály, osobitne pre zimnú a letnú sezónu, a následne sme určili celkový potenciál jednotlivých stredísk.

Čo sa týka hodnotenia podmienok na rozvoj aktivít v zimnej sezóne, uvažovali sme len o strediskách, kde sa nachádzajú vleky a zjazdovky – Horná Lehota, Tále, Krpáčovo, Chopok – juh. Keďže nemáme priestor pre ukázanie celého postupu valorizácie (pridelenie počtu bodov jednotlivým strediskám podľa valorizovaných znakov), predstavíme aspoň syntetické čiastkové závery v podobe celkového zisku bodov a ohodnotenia potenciálu rekreačných aktivít jednotlivých stredísk. Ako je možné vidieť z tabuľky 3, jedno stredisko má základný potenciál (Horná Lehota), jedno priemerný (Krpáčovo), dve dobrý (Tále, Mýto pod Ďumbierom) a jedno vysoký (Chopok – juh) na rozvoj aktivít zimnej sezóny.

Tabuľka č. 3 Počet získaných bodov pri hodnotení potenciálu aktivít cestovného ruchu v zimnej sezóne

Názov strediska	Počet získaných bodov	Stupeň potenciálu
Horná Lehota	25	základný
Krpáčovo	34	priemerný
Mýto pod Ďumbierom	56	dobrý
Tále	57	dobrý
Chopok - juh	71	vysoký

Zdroj: vlastné spracovanie

S veľkým počtom získaných bodov absolútne dominuje medzi strediskami Chopok – juh. Má najväčší počet zjazdoviek, ktoré sú zároveň aj najdlhšie a najobťažnejšie. Ski centrum Tále a Ski Mýto pod Ďumbierom sú približne rovnako rozvinuté a ich potenciál na vykonávanie aktivít je dobrý. Krpáčovo v tomto priestore zaostáva, infra a supraštruktúra sú menej rozvinuté a návštevnosť tohto strediska je pomerne malá. Jeho návštevníkmi sú predovšetkým chatári, ktorí vlastnia chatu v tomto priestore. Na poslednom mieste je stredisko Horná

Lehota, ktoré bolo ostatné tri roky zatvorené kvôli nedostatku snehu. So svojim jediným vlekom a zjazdovkou má vyslovene lokálny charakter. Podľa nášho názoru ho časom postihne rovnaký osud ako lyžiarske stredisko vo Valaskej, bude teda zatvorené a vleak demontovaný.

Pri valorizovaní potenciálu aktivít letnej sezóny sme už hodnotili všetkých sedem stredísk rekreačnej oblasti. Počet rekreačných aktivít bol podstatne širší, taktiež aj počet valorizovaných znakov, čo sa markantne prejavilo na sume získaných bodov. Nasledujúca tabuľka č. 4 nám predstavuje počet získaných bodov pri hodnotení potenciálu a jeho stupeň v jednotlivých strediskách cestovného ruchu rekreačnej oblasti.

Tabuľka č. 4 Počet získaných bodov pri hodnotení potenciálu aktivít cestovného ruchu v letnej sezóne

Názov strediska	Počet získaných bodov	Stupeň potenciálu
Chopok - juh	86	priemerný
Mlynná dolina	88	priemerný
Horná Lehota	90	priemerný
Krpáčovo	105	dobrý
Bystrá	108	dobrý
Mýto pod Ďumbierom	112	dobrý
Tále	147	vysoký

Zdroj: vlastné spracovanie

Tri strediská dosahujú priemerný potenciál (Chopok – juh, Mlynná dolina, Horná Lehota), majú zároveň lokálny charakter, tri dobrý potenciál s regionálnym významom (Krpáčovo, Bystrá, Mýto pod Ďumbierom) a jedno, Tále, má vysoký potenciál na rozvoj aktivít letnej sezóny.

Pri komplexnom hodnotení potenciálu stredísk v zimnej aj letnej sezóne sme počty bodov sčítali. Najnižšia hodnota bola 88 a najvyššia 204 bodov. Vytvorili sme si intervaly počtu bodov, nim sme priradili kategóriu stupňa potenciálu (viď tabuľka č. 5) a každé stredisko sme do nejakej kategórie zaradili (takto sme vlastne postupovali aj v prípade zimnej a letnej sezóny – tabuľky č. 3 a 4) . Rozdiely medzi intervalmi predstavovali hodnotu 20 bodov.

Tab. č. 5 Valorizácia územia stredísk cestovného ruchu z hľadiska potenciálu pre aktivity cestovného ruchu

Stupeň potenciálu územia strediska cestovného ruchu pre vykonávanie aktivít cestovného ruchu	Počet bodov získaných balovým hodnotením
Vysoký	viac ako 120
Dobrý	101 – 120
Priemerný	81 – 100
Základný	menej ako 80

Zdroj: vlastné spracovanie

Zaujímavosťou je, že ani jedno stredisko nemá základný potenciál na vykonávanie rekreačných aktivít. Aspoň priemerný potenciál majú tri strediská (Mlynná dolina, Bystrá a Horná Lehota), dobrý potenciál má Krpáčovo, Chopok – juh i Mýto pod Ďumbierom a vysoký potenciál majú Tále (viď tabuľka č. 6).

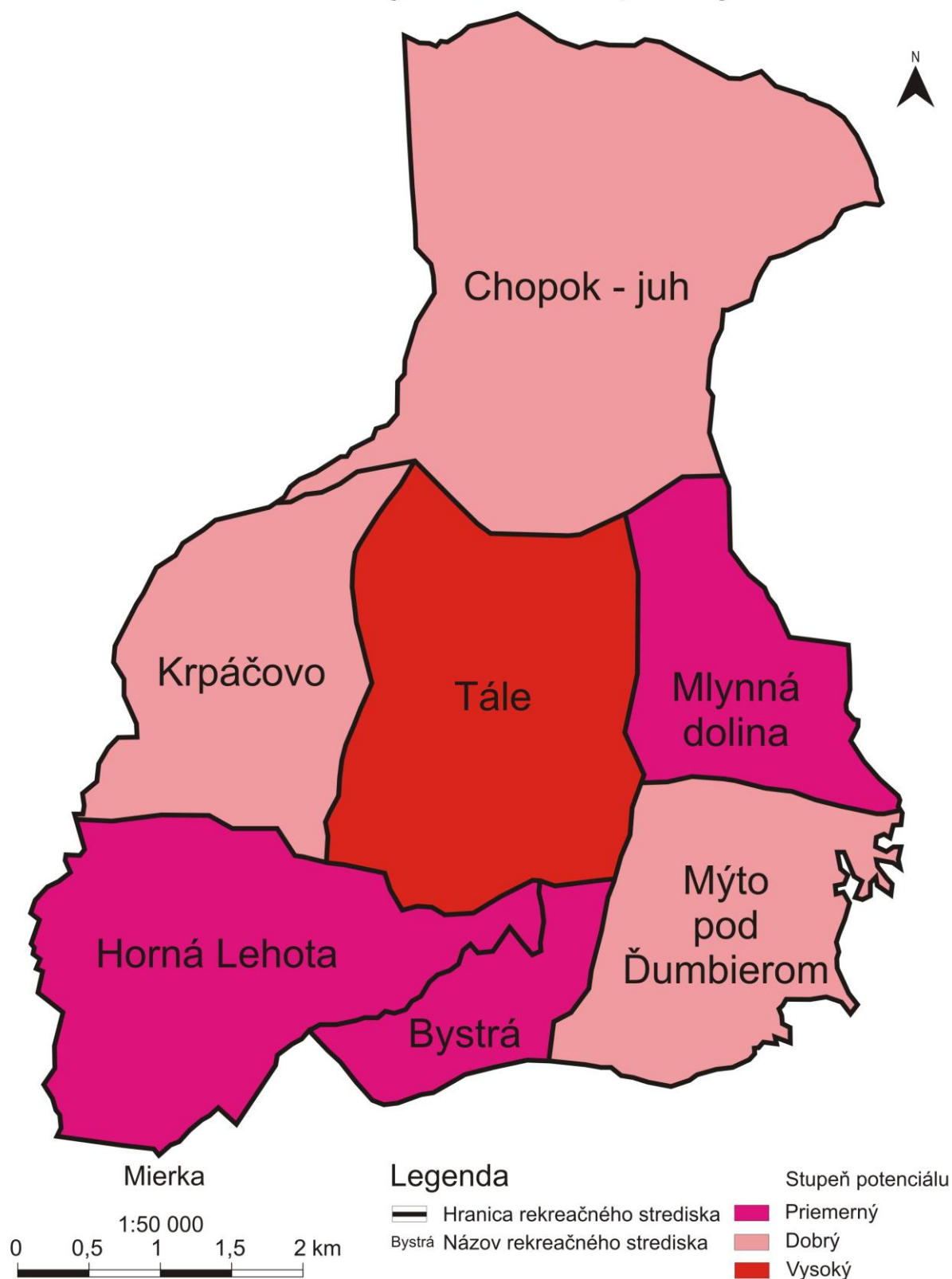
Tabuľka č. 6 Celkový počet získaných bodov pri hodnotení potenciálu aktivít cestovného ruchu v letnej aj zimnej sezóne

Názov strediska	Počet získaných bodov - letná sezóna	Počet získaných bodov - zimná sezóna	Celkový počet získaných bodov	Stupeň potenciálu
Mlynná dolina	88	0	88	priemerný
Bystrá	108	0	108	priemerný
Horná Lehota	90	25	115	priemerný
Krpáčovo	105	34	139	dobrý
Chopok - juh	86	71	157	dobrý
Mýto pod Ďumbierom	112	56	168	dobrý
Tále	147	57	204	vysoký

Zdroj: vlastné spracovanie

Všetky načrtnuté skutočnosti v priestorovom vyjadrení dokumentuje mapa č. 2. Z nej môžeme vidieť, že stupeň potenciálu strediska nie je závislý na skutočnosti, či sa jedná o intravilán alebo extravilán obce. Problematika determinantov potenciálu je podstatne komplexnejšia.

Mapa č. 2 Potenciál aktivít stredísk cestovného ruchu
v rekreačnej oblasti Chopok - juh

Autor: PaedDr. Bohuslava Gregorová

Diskusia a záver

Valorizáciu prírodného prostredia a potenciálu aktivít v jednotlivých strediskách rekreačnej oblasti Chopok – juh sme vypracovali pomocou vlastnej metódy balového hodnotenia. Na podklade kvantifikácie sme určili stupeň potenciálu rekreačných aktivít v strediskách cestovného ruchu.

Horná Lehota, Bystrá a Mlynná dolina vykazujú priemerný stupeň potenciálu rekreačných aktivít. Spoločnými črtami stredísk sú početnosť objektov individuálnej rekreácie a skutočnosť, že sa nachádzajú v zázemí podstatne rozvinutejších stredísk cestovného ruchu. Absentuje v nich supraštruktúra (vleky, lanovky, zjazdovky) na vykonávanie aktivít zimnej sezóny (o zimnej sezóne nemôžeme hovoriť ani v prípade strediska Horná Lehota, keďže za posledné tri roky tu nebol spustený vlek kvôli nedostatku snehu).

Mýto pod Ďumbierom, Krpáčovo a Chopok – juh sú strediská, ktoré ponúkajú podmienky na vykonávanie aktivít v zimnej aj letnej sezóne. Krpáčovo je najmenej rozvinuté, jeho návštevníkmi, turistami, lyžiarmi sú predovšetkým krpáčovskí chatári. Mýto pod Ďumbierom disponuje početnými ubytovacími zariadeniami a najmä lyžiarskym strediskom Ski Mýto pod Ďumbierom Zapače. Stredisko Chopok – juh je charakteristické absolútnou dominanciou zimnej lyžiarskej sezóny. Je prepojené so strediskom Chopok – sever a spolu vytvárajú jedinečné podmienky pre rozvoj zjazdového a klasického lyžovania, ako aj snowboardingu pod gesciou spoločnosti Jasná a. s. Stredisko má v tomto zmysle medzinárodný význam.

Tále predstavujú stredisko s vysokým potenciálom aktivít oboch sezón. Ovláda ich spoločnosť Tále ski, golf & hotel resort (materská spoločnosť Železiarne Podbrezová), ktorá vybudovala v tomto priestore hotely (Golf a Stupka), golfové ihrisko (Grey Bear), lyžiarske stredisko (Ski Tále) a množstvo iných atraktivít, ktoré spolu s prírodným prostredím vytvárajú neopakovateľné podmienky na rozvoj množstva rekreačných aktivít.

Zoznam použitej literatúry

- Čuka, P. 2007. Priestorová dynamika infraštruktúry cestovného ruchu v Banskej Bystrici a jej rekreačnom zázemí. 1. vyd. Banská Bystrica : FPV UMB, Geografické štúdie č. 14, 2007, 100 s. ISBN 978-80-8083-417-3
- Gregorová, B. 2010. Analýza vybraných faktorov ovplyvňujúcich vznik a rozvoj cestovného ruchu v Nízkych Tatrách. Geographia Cassoviensis, Košice : UPJŠ v Košiciach, roč. 4, č. 1, str. 53 – 56, ISSN 1337-6748
- Mariot, P. 1983. Geografia cestovného ruchu. 1. vyd. Bratislava : Veda, 1983, 249 s.
- Plesník, P. 2008. Vymedzenie a ocenenie regiónov cestovného ruchu. 1. vyd. Bratislava : Ekonóm, 2008, 87 s. ISBN 978-80-225-2476-6
- Regionalizácia, 2005. Ministerstvo hospodárstva SR, odbor obchodu a cestovného ruchu, 114 str.
- Sláviková, D. 1977. Aplikácia rôznych metód hodnotenia krajiny na rekreačné využitie na modelovom území okresu Žiar nad Hronom. Geografický časopis, Bratislava : Veda, roč. 29, č. 2, str. 170 - 184

